

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΟΓΕΩΡΓΟΣ ΘΥΜΑΤΑΙ

Ο Ανδρέας Αρβανιτογεώργος παλιός Αρτηνός και δικαστικός συνταξιούχος ζη σήμερα στην Αθήνα με τις παλιές του αναμνήσεις από την πατρίδα του την Άρτα. Όταν λαβαίνει την «Αρτηνή Ευθύνη» μιλάει μαζί της επί πολλές ώρες. Σε ένα μακροσκελέστατο γράμμα του, μου γράφει τις αναμνήσεις του τις οποίες μεταφέρω εδώ. «Δημητράκη —γράφει— επειδή η μνήμη με βοηθάει πολύ, παρά την ηλικία μου (γεννήθηκα την 29.4.1900 (παλιό ημερολόγιο) θυμάμαι ότι όταν εκηρύχθη την 5η Οκτωβρίου 1912 ο πόλεμος καθόμουνα με τη χήρα μητέρα μου και την αδελφή μου στο σπίτι της γιάγας μου Θεοδώρας Ευαγ. Ανδρικοπούλου στην ενορία Παντοκράτορας που ήτο στη σειρά προς του Πέτσα, μετά είναι του Χαροκλά και μετά του Γ. Βασταρούχα και τα οποία σπίτια έχουν και αυλόπορτες προς το πίσω μέρος και βγαίνει κανείς αμέσως σχεδόν στην Πλατεία Σκουφά. Το Ευζωνικό Σύνταγμα είχε παραταχθεί στην πλατεία, ηλιόλησε τον αγώνα ο ιερεύς και ξεκίνησε προς το γεφύρι, συνάμα δε άρχισαν οι κανονιοβολισμοί από τα τοπομαχικά πυροβόλα του αμυντικού Στρατώνι. Ημείς από φόβο πήγαμε στο διπλανό σπίτι του Π. Οικονόμου. Σε μια στιγμή σηκώθηκε η γιάγα μου να πάει σπίτι να ανάψει το κανδύλι του εικονοστασίου και βρήκε στην αυλή ένα καμάτι σίδηρο από ασύλι και μη γνωρίζουσα τι είναι αυτό το έφερε και το έδεχνε στους διαβάτες και το παρέδωσε. Ήτο κομμάτι από μία οβίδα (βόμβα) που είχε ριχτεί από το ανωτέρω πυροβολείο προς το βουνό Γρίμποβο, μετά την κατάληψήν του οποίου οι Τούρκοι (τους οποίους εμέθυσαν και με το σύνθημα «γιαλό γιάλα») έκαμαν αντιλήθεισιν το ανεκατέλαβον το βουνό και ο στρατός μας ιδίως τα μεταγωγικά υπεχώρησαν προς την Πάλην αλλά αμέσως με ιδική μας αντιπέθειν ανεκατέληφθη και προχώρησε ο στρατός μας σχεδόν αμαχητή μέχρι το Μπιζάνι. Και ο κ. Αρβανιτογεώργος συνεχίζει: Ένα άλλο γεγονός θυμίζω. Ήτο καλοκαίρι βρόδου κατά το 1909 ή 1910 ότε καταργήθη στην Τουρκία το Σουλτανάτο και εφηφρίσθη το Τουρκικό Σύνταγμα (Το Σύνταγμα των Νεοτούρκων έγινε το 1908) και οι Νεότουρκοι Άρτης Φιλίππαδος εφιλονεήθησαν στην Άρταν και ο Δήμαρχος Ευάγ. Γαρουφαλιός τους παρέθεσε γεύμα στην Πλατεία Σκουφά. Στα τραπέζια είχαν τοποθετήσει λάμπες σαν αυτές που χρησιμοποιούσαν με αμίαντο λευκές. Τέτοιες είχαν οι τσαγκάρηδες οι ραφτάδες, τέτοιες χρησιμοποιούσε και το Πρωτοδικείον στις νυκτερινές συνεδριάσεις. Γκαρούνα στο ανωτέρω δείπνο ήσαν ο θεός μου Ι. Ανδρικόπουλος, Αλέξ. Τζέντερης και ο Θ. Κακαβός. Από τα πολλά τραγούδια που έλεγαν οι Τούρκοι στο δείπνο θυμάμαι μία φράση «Γιασασίν χουριέτ, ανταλέ μουσταφά, γιασασίν μελέτ». Δεν ξέρω τουρκικά, να τα εξηγήσω, νομίζω πως η φράση λέγει, «Ζήτω η λευτεριά, κάτω ο Μουσταφός, ζήτω ο λαός». Πολλοί Αρτηνοί που είχαν τα κτήματα των εξω από το γεφύρι ήξεραν αρκετά τουρκικά γιατί επήγγαζαν κάθε μέρα στα κτήματα των, καθώς και οι αγωγάτες που μετέφεραν στην πόλη τα προϊόντα τους. Είχε η μάνα μου ένα ελαιότοπι 4 στρεμμάτων προικών στην περιφέρεια Κωστακίων, με σικιές, κυδιωνές, ροδιές και το καλοκαίρι πηγαίναμε για την συγκομιδή και το φθινόπωρο για τον ελαιόκαρπο. Το κτήμα επορίζετο και σπερνότανε καλάμπακι, όχι βέβαια πάντα. Ήτο ένας Αλβανός ονόματι Λιμόζης που είχε σπίτι και αποθήκη στην περιφέρεια

Κωστακίων και έμεινε με την οικογένειά του, αυτός νοίκιασε κτήματα τα εσπερνε και μας έδιδε το ανάλογο με συμφωνία «ένα δύο ζήνω» (φορτώματα). Για να βγούμε έξω από το γεφύρι έπρεπε να πάρουμε άδεια (δβαθηρίο) από το τουρκικό Προξενείο που ήτο πίσω από την Αγία Θεοδώρα. Όταν παίρναμε το πρώτο, μετά δεν μας ζήτουσε ο Τούρκος φρουρός. Οι ενήλικες κτηματίαι έπρεπε να φοράνε κόκκινο φέσι για να περνούν την γέφυρα. Μάλιστα στην Άρτα υπήρχαν και σιδηρωτήρια (Μπρούτζινα καλούπια) που σιδερώνανε τα φέσια. Έξω από την γέφυρα είχαν καταστήματα οι αδελφοί Μιχάλη, Κασμαίοι, και ο πατέρας του Τηλέμαχου Γαρουφαλιό. Μάρκος ο οποίος είχε και στην Άρτα εμπορικό, αλλά στη γέφυρα είχε έμπιστο υπάλληλο τον Βασ. Λαλόκο τον οποίον μετά την απελευθέρωση του 1912 τον έφερε στο κατστήμα της Άρτας. Εκεί ψωνίζανε οι Αρτηνές υφάσματα ιδίως μεταξωτά από Βενετία - Τεργέστη φθινά και τα μεταφέρανε κρυφά. Ο Αλκιβιάδης Μιχάλης διαπρωτούσε κοπάδι προβάτων με φύλακα μόνιμο Αλβανό. Αυτός τότε και οι αδελφοί του είχαν το περισσότερα περιβάλλια και το καλοκαίρι έφερνε Αλβανούς (Γκιγκήδες) εργάτες και φκιάνανε τους ποτιστικούς αύλακες».

Ο κ. Ανδρ. Αρβανιτογεώργος δεν σταμάτησε και συνεχίζει. Πери αυτών άλλοτε,

Δια την αντηγραφίαν

Δημ. Φ. Καρατζένης

